

T 1.5.6

TERÉNNÍ VÝZKUM PRO OVĚŘENÍ PŮSOBNÍ ENVIRONMENTÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ, VÝCHOVY A OSVĚTY V OBLASTI ODPADŮ NA VEŘEJNOST

Shrnutí

Circular economy of waste

ATCZ205 - CEWA

1 Popis aktivity a výběr témat

Náplní aktivity 1.5.6 byla realizace dotazníkových šetření v četnosti jedenkrát ročně v průběhu realizace projektu CEWA. Předpokladem bylo provedení dotazníkových šetření na místě s vysokou frekvencí pohybu veřejnosti - cyklostezky, veřejná prostranství - náměstí, pěší zóna. V rámci dotazníkových šetření mělo být ověřováno působení environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty na veřejnost v oblasti zavádění principů cirkulární ekonomiky v odpadovém hospodářství a opětovné a materiálové využití odpadů a využití odpadů pro získávání druhotných surovin. Výzkum měl být zrcadlen na obou stranách hranice, získané výsledky vyhodnoceny a vzájemně porovnávány. Získané výsledky byly zpracovány a zapracovány do metodiky a využity v rámci zpracování závěrečné zprávy k projektu.

Z důvodu nepředvídatelného nástupu pandemie COVID-19 musel být původní záměr naplňování výše popsané aktivity v prvních dvou letech trvání projektu nahrazen dotazníkovým šetřením realizovaným v online podobě prostřednictvím platformy Google Workspace přes nástroj Google Forms. Online realizovaná dotazníková šetření byla připravena v českém i německém jazyce.

Komentář k výběru témat dotazníkových šetření

Aktivity spojené s každodenním fungováním široké veřejnosti, které mají vazbu na předcházení vzniku odpadů, popř. správné nakládání se vznikajícími odpady, jsou odrazem přechodu či návratem dnešní společnosti od lineární ekonomiky k cirkulární ekonomice. Konkrétní výběr produktů a spotřebitelské chování domácností i způsob nakládání se vznikajícími odpady má zásadní vliv na konkrétní ekonomické i environmentální ukazatele sledované ve vazbě na ekonomickou úroveň v konkrétní zemi a kvalitu životního prostředí.

Konkrétní opatření a koncept fungování v souladu s principy cirkulární ekonomiky jsou však přenositelné mezi jednotlivými úrovněmi naší společnosti. Platí na úrovni jednotlivce, domácnosti, komunity, firmy, národních i nadnárodních zájmů a dotýkají se i nejzákladnějších činností provozovaných každým z nás – stravování, osobní hygiena, nakupování, bydlení, cestování apod.

2 Popis realizace dotazníkových šetření

V rámci tří dotazníkových kampaní byla řešena různá témata vztahující se ke znalosti pojmosloví spojeného s cirkulární ekonomikou, uplatňování principů cirkulární ekonomiky v každodenním životě široké veřejnosti, chování jednotlivců i domácností při trávení volného času, cestování i dalších volnočasových aktivit a při nakládání s vybranými skupinami odpadů, konkrétně s biologicky rozložitelnými odpady.

Dotazník – rok 2020

Do prvního dotazníku byly zařazeny dotazy zaměřené na znalost pojmů cirkulární ekonomika, recyklace, nulový odpad. Dotazy byly směřována na znalost pojmů, jejich obsahu a souvislost s běžnými denními činnostmi.

Ze získaných výsledků vyplývá, že v Rakousku jsou uvedené pojmy více známé a používané.

Je však nutné říct, že při dotazování na realizování konkrétních činností, které přispívají k předcházení vzniku odpadu, prodlužování životnosti věcí a recyklaci je přístup veřejnosti v obou zemích velmi vyrovnaný.

Na základě odpovědí oslovených respondentů řada měst a obcí podporuje svoje občany v dalším rozvoji aktivit souvisejících s předcházením vzniku odpadů a správným nakládáním s nimi. Domácnosti mají k dispozici domácí kompostéry, pomůcky pro správné třídění použitých jedlých tuků a olejů, jsou organizovány úklidy veřejných prostranství apod.

V době vyplňování tohoto dotazníku 50 až 80 procent dotazovaných bylo ochotných připlatit si za produkty, jejichž výrobce uplatňuje principy cirkulární ekonomiky. Současná situace zasahující do ekonomiky domácností může mít na tento stav vliv, ale vyjadřuje ochotu veřejnosti věnovat tomuto tématu svou pozornost.

Získané výsledky bylo ve vybraných případech možné porovnat s výsledky jinde prováděných průzkumů. Podle průzkumu CSR & Reputation Research 2016 bylo 68 % lidí v Česku ochotno připlatit si za výrobek, který je šetrný k životnímu prostředí. (Cirkulární Česko, INCIEN 2018)

Rok 2021

V dotazníku připraveném v roce 2021 byl připraven soubor otázek, které souvisejí s chováním veřejnosti v době státních svátků a volna, ale je možné tyto otázky aplikovat i na chování v průběhu volnočasových aktivit, výletů a trávení dovolené.

Z provedeného dotazníkového šetření vyplývá, že obyvatelé České republiky ani Rakouska se ani při trávení vánočních svátků neodklánějí od běžných postupů a činností souvisejících s předcházením vzniku odpadů, odpovědným nakupováním, tříděním odpadů a dalších činností souvisejících s nakládáním s odpady v domácnostech. Všichni oslovení respondenti se rovněž domnívají, že ekologické chování by se mělo stát standardem každého jednotlivce.

Oslovení respondenti pořizují vánoční nákupy na internetu, ale s obalovým materiálem i nakoupenými potravinami se snaží zodpovědně nakládat, maximálně vše využít, popř. ho předat ho k recyklaci. Vánoční dárky jsou v drtivé většině pořizovány jako nové výrobky. V celé řadě svátečních aktivit je však realizovaná i

řada činností spojených se snahou předcházet vzniku odpadů, využívat recyklované a přírodní materiály či využívat lokální nabídky produktů.

Oslovení respondenti si rovněž všímají i aktivit realizovaných místní samosprávou, lokálními i nadnárodními společnostmi, které se snaží zavádět principy cirkulární čprincipy do svých činností.

Opakovaný dotaz na ochotu připlatit si za produkty či služby šetrné k životnímu prostředí opět potvrdil ochotu českých i rakouských domácností věnovat této problematice pozornost i finanční prostředky.

Rok 2022

Dotazník připravený v roce 2022 navazoval na rozsáhlý dotazník, který byl připraven v souvislosti s aktivitou 1.2 Provádění opatření k předcházení vzniku potravinového odpadu pro domácnosti. Kromě potravinových odpadů vznikají v domácnostech další druhy biologicky rozložitelných odpadů – z údržby zahrádek a pokojových rostlin, z péče o domácí mazlíčky (podestýlka), nárazově ze zpracování většího množství sezónního ovoce a zeleniny, hub (zavařování, konzervace).

Výsledky dotazníkového šetření poskytly informace o tom, že současný systém nakládání s BRO má stále potenciál ke svému rozvoji a zdokonalování. Odpovědi respondentů rovněž ukazují na neznalost celkového „životního cyklu“ biologicky rozložitelných odpadů. Řada respondentů se neorientuje ve vhodnosti odevzdat konkrétní odpady na kompostárnu či do bioplynové stanice. S tím souvisí i nedostatečná informovanost o benefitech, které zpracování v těchto zařízeních přináší. Kompost a digestát vyráběný na kompostárně a v bioplynové stanici by mohly být ve větší míře využívány, biometan, el. Energie a teplo by se mohly podílet na zabezpečení energetické soběstačnosti obou zemí.

Řada věcí produkovaných v domácnostech, které končí jako odpad by bylo možné opakovaně či alternativně použít. Rozšíření jejich alternativního využití je však limitováno ochotou nové způsoby využití vyzkoušet a používat.

3 Shrnutí a doporučení

Realizovaná dotazníková šetření ukázala, že široká veřejnost v České republice i v Rakousku registruje přesun evropské společnosti od lineárního modelu fungování společnosti k cirkulárnímu. Principy cirkulární ekonomiky veřejnost začleňuje do svého každodenního života, ale stále existuje velký potenciál v chování každého jednotlivce (předcházení vzniku odpadů, spotřeba materiálů a energie, spotřebitelské chování, vyhledávání informací o použitých materiálech, šetrnosti výrobků k životnímu prostředí apod.) pro zkvalitňování úrovně začlenění principů cirkulární ekonomiky do každodenního života domácností, provozu firem i státní správy.

Nadále je potřebné zdůrazňovat potřebnost podpory opakovaného použití, předcházení vzniku odpadů, uzavření životního cyklu materiálů a návrat surovin do oběhu. Je třeba posilovat společenskou odpovědnost za konkrétní činnosti.